

Utlåtande

Ålands landskapsregering

Datum
2023-08-31

Kontaktperson
Johanna Fogelström-Duns, diskrimineringsombudsman

**Räntestöd studielån med landskapsborgen vid frivillig
militärtjänstgöring**

ÅOM 2023/26

Enligt 2 § 1 mom. 1 p. landskapslag (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet (ombudsmannalagen) ska ombudsmannamyndigheten verka för att främja och trygga den enskildes rätt till likabehandling i enlighet med landskapslagen (2022:43) om tillämpning av diskrimineringslagen.

3 § 1 mom. 1 p. ombudsmannalagen stipulerar att ombudsmannamyndigheten inom landskapets behörighet ska motverka och förhindra diskriminering på grund av de diskrimineringsgrunder om vilka föreskrivs i landskapslag om tillämpning av diskriminering genom att ge råd och på andra sätt medverka till att den som utsatts för diskriminering kan driva klagomål och på andra sätt tillvarata sina rättigheter.

Till myndigheten har inkommit ett ärende som rör person A med studielån enligt landskapslag (2006:71) om studiestöd som gör frivillig militärtjänst i Finland. I Finland tillämpas militärunderstödslag (FFS 1993/781) och enligt 10 a § samma lag finns bestämmelse att till den värnpliktige betalas ersättning i form av militärunderstöd för räntor på studielån enligt lagen om studiestöd (FFS 1994/65). Då A ansökt om ersättning för räntekostnader för perioden av sin militärtjänstgöring från Folkpensionsanstalten (FPA) har ansökan avslagits med motiveringen att ersättning inte kan fås då A inte har sådant studielån som enligt studiestödslagen (FFS 1994/65) har finska statens låneborgen. FPA har hänvisat A till de åländska studiestödsmyndigheterna för att höra om räntan kan ersättas via dem. Då A vänt sig till Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) har A fått svaret att det finns tyvärr inget i den åländska studiestödslagen som säger att landskapsregeringen ska betala räntor på studielån under militärtjänstgöring.

Lagstiftning vad gäller studiestöd faller inom de rättsområden enligt självstyrelselagen där landskapet har lagstiftningsbehörighet med hänvisning till

självstyrelselagens 18 § 1, 13, 14 och 23 punkter. Landskapslag (2006:71) om studiestöd reglerar bestämmelser om på vilka grunder Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet (AMS) skall bevilja stöd för studerande efter avslutad läroplikt.

I den finländska studiestödslagen 16 a § stadgas om ränteunderstöd och i 2 mom. framgår att en värnplikts räntor på studielån som förfaller till betalning under tjänstgöringstiden betalas dock inte som ränteunderstöd utan som militärunderstöd enligt militärunderstödslagen. Den åländska studiestödslagens 6 kap. 38 § har ingen motsvarande bestämmelse.

Militärtjänstgöring hör till försvarsväsendet som är rikets lagstiftningsbehörighet. Självstyrelselagen 2 kap. 12 § stadgar att den som har hembygdsrätt har rätt att i stället för att fullgöra värnplikt tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots- och fyrinrättningen eller i någon annan civilförvaltning. 12 § 3 mom. stipulerar att detta inte gäller de som efter fyllda 12 år har flyttat till landskapet från annan ort. 12 § 2 mom. stipulerar att om tjänstgöringen vid lots- och fyrinrättningen stadgas i rikslag efter att lagtinget har beretts tillfälle att ge utlåtande i saken. Om tjänstgöringen i annan civilförvaltning stadgas i rikslag med lagtingets bifall. Tills sådan tjänstgöring som avses här har ordnats är de invånare i landskapet som avses i 1 mom. befriade från att fullgöra värnplikt.

Enligt grundlagen 127 § har alla finländska medborgare en skyldighet att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. I självstyrelselagens 30 § 4 p. regleras för Åland att samhällstjänst i landskapet ska ske vid civila inrättningar.

I praktiken har ålänningar varit undantagna från skyldigheten att göra värnplikt eftersom riksdagen aldrig stiftat någon lag om tjänstgöring inom civilförsvaret enligt 12 § självstyrelselagen. Oaktat självstyrelselagens 12 § har den som är finländsk medborgare rätt att göra militärtjänst frivilligt. Detta gäller även kvinnor, vilket stadgas i lag om frivillig militärtjänst för kvinnor (FFS 285/2022). Samma lags 6 § fastställer att den frivilliga militärtjänsten efter 30 dagars tjänstgöring jämföras med beväringstjänst enligt värnpliktslagen (FFS 1438/2007) och att personen därefter till alla delar jämföras med en värnpliktig.

Ålands ombudsmannamyndighet bedömer att AMS utifrån sitt uppdrag agerat i enlighet med åländsk lagstiftning i det aktuella ärendet som gäller person A. Däremot resulterar det i att A på grund av sitt ursprung (boendeort) då studielån upptagits behandlas mindre fördelaktigt jämfört med övriga personer som gör militärtjänst då relevanta bestämmelser i militärunderstödslagen (FFS 781/1993) inte är tillämpliga på studielån med landskapsborgen. Finländska medborgare (män) som flyttat till

Åland före 12 års ålder omfattas inte av undantag från värnplikt och det kunde uppstå en liknande situation för dem.

Ålands ombudsmannamyndighet bedömer att Ålands landskapsregeringen bör se över bestämmelserna i relevant lagstiftning så att personer i ovan beskrivna ställning/situation inte särbehandlas på bas av ursprung (boendeort), till exempel genom att infoga en bestämmelse i den åländska studiestödslagen som i sak motsvarar den ovan beskrivna bestämmelsen i den finska studiestödslagens 16 a § 2 mom.

...